

प्रतिमा

वृथ्वा आडारकार

प्रतिमा

- नयना आडारकार

शर्णै प्रकाशन
वेलींग - म्हादीळ
गोंय. ४०३ ४०४

शर्ण प्रकाशन : ४९

पयली खेप : भागस्ट १९८९

सगळे हक्क नंदकिशोर आडारकाराकडेन

छापपी : संध्या प्रिटींग प्रेस
वेलींग

उजवाडावपी : शर्ण प्रकाशन
वेलींग-म्हार्दोळ
गोंय. ४०३ ००४

मुखचित्र : ए. के.

मोल : रु. १५/-

इष्टावरी फाटल्यान रावन
जाणें म्हाका स्फूर्त दिली
जाच्या आधारात आज
ही 'प्रतिमा' तयार जाली
त्या म्हज्या बापायक
श्री. रंगनाथ सुर्लकार

हांका मायेमोगान -

— नयन

जुवानी

भर जुवानीचो तो सुर्या

मदांत - मस्तो

किर्णा - किर्णांतल्यान

शरीरदाह फांकायत

मळव सोवयता

आनी-

भर जुवानीच्या त्या वोतांत

रित्या पोटान

उक्त्या आंगार

तीं किर्णा झेलयत

खशेल्लो - निशेल्लो

मानाय आपली

जुवानी करपयता.

कित्याखातीर ? पोटाखातीर ...

कूक - कूक झूक - झूकच्या तालार
आंगा खांद्यार मनशां लोंबयत
गाडी स्टेशन सोडटा
तेन्ना ती भिकारीणूय
गाडयेवरी
पोटा-फाटी - हांडीर
शेंबडी पोरा लोंबयत
आपले बिराड सोडटा.
स्टेशनां - स्टेशनां कणकर्णीं
हुस्कारपी - सुस्कारपी गाडयेची
जीवघेणी किळांच
आनी स्टेशनां कणकर्णीं
लोंबत्या पोरांसयत
गाडयेत भोंवपी
पोकें धांपेवपी हड्डे फोडून
बाबा - बाये म्हणत
किवाटून आयिल्ले
ते भिकमागरे सूर
त्या दोनूय सुरांक साथ दिवपी
तें संगीत मात अकूच
झूकझूक - झूकझूक
कित्याखातीर - पोटाखातीर

शाळा अशी आसता काय ?

महमदाल्या वारान जमतात
तशीं शाळेंत भुरगीं जमतात काय ?
जिस्पिकाच्या खेळावरी
पुस्तकानी रमतात काय ?
कंवचेच्या म्हज्या साकावरी
तीं फाटीर बंग्यो मारतात काय ?
म्हजेवरी थिगळायल्ले
कपडेय अशेच घालतात काय ?
शाळेच्या जादिनान
बायलां-दादले लोळटात काय ?
अर्दकुटी उडयल्लीं
विडये पोतेरां थंय मेळटात काय ?
शाळेचे बण्टीचेर
उक्त्यो नटयो लायतात काय ?
काळ्या त्या बोर्डाचेर
अमिताभचे पोस्टर काय ?
अब्दूल दादासारको
दादाय शाळेंत आसता काय ?
मास्तर ताकाच म्हण्टा जावंये
द्विष्यांव : द्विष्यांव मारता काय ?
शाळेंतलो हो मास्तर दादा
सोरो पियेवन पडटा काय ?
बायलांक धरून वेंगेत आपल्या
भुरग्यांक भायर धांवडायता काय ?
म्हज्या वाडचार सदांच घडटा तशें
शाळेंतूय घडता काय ?
कोण म्हाका सांगत खरी
शाळा कशी आसता काय ?

पिशी पिराय

ओत्रीत सुंदर चली हांव,
पिराय म्हजी सोळा
पळयन दिसता हारशान म्हाका
दिसांक सतरा वेळां.
दिसता बरें-बरें ग्हेसून
लजून-मुड्डून चलचें;
चल्यांच्या तिरश्या नदरांनी
धादोस धादोस जांवचें.
हालीं अभ्यासांत लक्ष लागना
नदर जंय थंय भिरभिरता;
घरांत भायर अकटे आसतना
पर्ते-पर्ते हांव सपनेतां.
हालीं काळजांतूय कूचकूच जाता
वरेंच काळजान दुखता;
पूण हे दुखणेंय खूप आवडेता
मुमूरखेंच मागीर हांव हांसतां.
इश्टीणी म्हण्टात ही 'पिशी पिराय'
तांकाय अशेंच खंय जाता
तांचेय अणभव आयकतना
आंगार कांटो फुलता
पुणून --
आमकां अक कळना
अशें आमकां दिसतना
आवयो कित्याक पिरपिरता?

खोपी आनी खोपीतली

बंगले बांदतना त्यो जल्मल्यो
आजूनय त्यो थंयच आसात
पावसान न्हायत; हुनेतान करपत
आनी तांका जल्माक घाल्ले
तांचे आवय-बापूय
थंयच आसात
रातीचेय दीस करीत
आंग मोडून कष्ट करीत
दोगांयच्या जिविताक थारो ना
थंय चंद्रीम अुदेचना.
वरें वरें खंय न्हेसूंक
आसात जंय थंय बोतरां
दोगांयचें आंग दिसता
बुरकांतल्यान सतरा
पोटाक फाटींन वेगेंत घेंतलां.
पोटां तांची केन्नां भरचना.
थंय चूल पेटचना.
चिकल सेरो आसा वासाक
भुरगींय जातात
कितलींच दिसाक
काळोखूय दिता
तांका सांगात
मनीसपण थंय अुरूकना
थंय दिवो पेटचना.

कविता

दवदर्यात आमचो सुर्या बुडटना
तुमी खदखदून हांसले
कित्याक?
भातां रात येतली म्हूण ?
पूण— — —
शुक्राचार्यांचें पोट फोडपी
कचावरी
दर्याच्या पोटांत रिगून
काळखाचें हड्डें फोडून
परते अुदेवपी सुर्या आमी
हें तुमी साण्व विसल्ले !

मिलन

मुग्ध-स्तब्ध ती
दोगाय अुबी
अनंतकाळ आशिल्लीं
काळजाक काळीज
नदरेक नदर
शेणोवन दरेगाय बशिल्लीं
नदर तांची मोग ओली
तेळी तिची पांचवी चोळी
लजयाळी सळसळ तिची
ताकाय शिरशिरायताली
एकदीस
मिलनाच्या अुमळशिकेन
ती आंगान आंग थिरकली
ताच्यान अेरुप जाली तेन्ना
ताजी ओली नदर मुदयाळी
पूण म्हळें लोकांनी
झाडा फांदी मोडून
दर्यांत पडली.

पांयवाट

ती लिपून बशिल्ली
पांचव्याच धर्तरे गर्भात
लोकांनी तिका माडयतकच
तिका जल्म घेवचो पडलो
लोकांच्या पेजान
तिचें आंग सुटलें
सुटिल्ल्या आंगार तिच्या
लोकांनी वाहान हाडलें
मागीर विज्ञान युगांत
तिचे लींग बदल्लें
डांबरान आंग लिपयतकच
रस्तो नांव पडलें.

हांवूच ते

हांवूच तें एकातेपार
सुर्याक माथ्यार घेवन
लूळ्या बापायच्या
धुकलगाडयेची चाकां जाल्लें
तेन्ना तुमी हळहळटाले
आनी तुमी शेवटायल्ले
पैसे पुजावंक
हांव तळमळटालें.
हांवूच ते अका तेंपार
तन्नेपणाचे वस्त्र आंगार घेवन
मेल्ल्या बापायक रडटालें
तेन्ना तुमी तुमच्या बुरश्या दोळ्यांनी
आंगा आंगाचे कुडके काडीत
म्हाका बुडिताले.
हांवूच तें आताचेंय
सुर्याच्या असंख्य किर्णानी हुलपल्लें
तुमच्या धगधगीत वासनांनी
आंगान आंग करपल्लें
आतां फकत सोपशें अुल्लें
खरेलें हांव केन्नाच मेल्लें.

तिखळें

मळबांतल्यान अक नखेत्र निखळळें
धर्तरेर फातर जावन जियेवंक
हांव अक तिखळें; निखळळें
आवयच्या कुशितल्यान
फातरापरस पास्टजीण जियेवंक
हांव निखळळें ते निखळळेंच
फातर जावंक, आनी
आवयक धाडली वयर
नकेल जावंक
दुयेंसाच्या म्हारवान आवयक गिळ्ळी
कोणाक केन्ना कळ्ळेंचना
म्हाका पत्या पायाचे म्हणूंक
तांचे तोंड धल्लेंचना.
बापायगेर खंय दूख मेळ्ळ्यार
तिखळ्याक घोवागेर सूख मेळ्टा
पूण घोवागेर पावून लेगीत
दुखान जीण मळटां.
आता कळ्ळें -
तिखळें जावन निखळळ्यार
फातरच मेळटात
नकेल केन्ना जावंक मेळत
म्हण वाट पळयटां.

लाशें

ते काळखे राती
चंद्राक गिराण लागतना
म्हज्या काळजार अुदेलें
गिराणाचे काळेंभिण्ण लाशें
गिराण सोपलें
पूण लाशें मात तशेंच आसा.
वर्सा वतात गिराणां येतात
पूण तसलें गिराण अेकूच
तेन्ना काळजार अुदेल्लें लाशें
अजून काळजांत चरत आसा.
एकदौस काळजान देखलें
अचकीत सुर्याचें हाशें
लाशाचे मर्ण चितून
खिणभर रे जालें पिशें
पूण कुपाचरे आडोस
सोदलो सुर्यानि
लाशाचें खरपण
सोसना जावन
आनी आतां
लाशेंल्ल्या काळजाच्या घायांतल्यान
तांबशें रगत व्हांवत आसा
काळजासयत कूड जळयत

अध्वस्त मळब

आदम हब्बा पृथ्वीर आयली
आनी मळब खोशयेन हांसले
सुर्या - किर्णां स्पर्शानि ते
कणाण - कण वितळळे
ताणीं गिन्यानाची खाली फळां
आनी मळब गदगदून रडले
खुबळपी दर्या ल्हारांक
दुकां ओपूंक लागले.
देखले जेन्ना तांचे मीलन
मळब शिरशिरून लजले
धूंद-फूंद संध्येच्या
तांबश्या गालार लिपले.

अभिसार

नकेव्हांनी चंद्र रमला
चान्न्याक आयला भार
धर्तरेचेर काळखा वेंगेत
रातराणीचो शृंगार
चल्ला अभिसार - चल्ला अभिसार.
धर्तरेची लागली तनरी
सावळ्यांचा प्रणयार
म्होंवाखातीर भंवर पिसो
जिवार पसून जालो अुदार
चल्ला अभिसार - चल्ला अभिसार

यो रे तूं

अश्याच अेका भुल्लसल्या सांजे
म्हज्या मोगाच्या दर्यांत तुवें वुडचें
सुर्या जावन - सुर्या जावन.
हांव कशें देवं तें तुज्याच वाटचें
अमृत व्हर ओंठाकाठचें
ल्हार जावन - ल्हार जावन.
आंग आंग म्हजें म्होंवा ताट
पळयता रे तुझीच वाट
यो तूं भोंवरो जावन-भोंवरो जावन
हांव रे लजे कळी
फुलोवन वच पाकळी पाकळी
वारो जावन-वारो जावन.

तुजी नदर

तुजी नदर मेळळी
गालार खेळळी होळी
स्पर्श-धगीन तुज्या
फुल्ली ओंठ-कळी.
तुजी नदर भिरभिरी
आंगां-आंगार शिरशिरी
मोग दंवान तुज्या
फुल्ली ल्हंवे हरयाळी.
तुजे नदरेची बोदडी
पांगरुची सद्दीं
तुज्या मोगान जाली
म्हजी मतय कुड्डी.

चंद्रीम जेन्ना

कुपाचो घेवन आडोस
चंद्रीम खेळटा आपालिपा
पानापानांक दोळे फुट्टा
जेन्ना धर्तरी चान्न्याक
घेंता गोपांत
मळबांतल्यान दोळे मोडीत
चंद्रीम सकयल
देखता अुदकांत
आंगापांगार खेळयत चान्ने
शिरशिरून अुदक लजता
बसून कुपार चंद्रीम जेन्ना
जनेलाच्या मदीं येता
तिचे फाटीवयले
काळ्याकुपानी
तो मागीर चान्ने सोदता.

दोळे—दीन कवनां

दोळे- १

तुज्या दोळ्यांतलें निलें मळव
म्हज्या दोळ्यांत देवतनां
काळजाचो दर्या अंचबळटा
अुतरां अुतरां जायत ल्हारां

★

दोळें- २

तुजे दीन दोळें
नदर जावन
दोळ्यांक म्हज्या मेळ्ळे
भेटले दोळे
गुंफले काळीज
ओंठ मोने कळे;
पुणून—
दोळे अुतरां फळे
अुतरां तीं वाचूंक पुरो
तुजे दीनूच दोळे.

याद

शवासाश्वासान फुलता जेन्ना
गालार गुलाव अशे
तेन्ना -
साळकां पाकळ्यां
रस भोंवरो
चुमचुमून घेता
भरभरून पोशे
आनी ' ते यादीन ' पिशें
मन कलवंत कशें

रातचें चान्ने

रातचें चान्ने म्हज्या आंगार
हात भोंवडायतना
याद तुजी येता म्हाका
सख्या सजणा]
वारो सुटलो शितळ जरी
आंगान पेटी अज्या धुंवरी
चंद्रीम मोखता नदर जरी
तुजी सर ताका ना
रातचें चान्ने ॥१॥

भांगरा-शिगरान आंग भल्लां
कुडीन मात रितेंच अुल्लां
अमृत तुज्या ओंठांचे हांवें
अजून घुसूंक ना
रातचें चान्ने ॥२॥

परदेसांतली सोड रे चाकरी
हांगची मान गोड भाकरी
मोगाची तुजी वेंग हांव
अजून विसरूंक ना
रातचे चान्ने ॥३॥

तुजे यादीन

तुजे यादीन
काळजाच्या सतारीची
तार वाजत आसा
सुरां-सुरां कणकणी
दुकां गळत आसा
गळत्या म्हज्या दुकांची
सुराविणे ओठांचीं
कोणाक सांगू व्यथा
आतां-
कळमेल्ल्या सतारीचे
सूर जाल्यात बेसूर
रावूंच नजो तुजेविणे
वच एकदां भेटून.

जीण म्हजी पानवेल

वाऱ्यान घाली शीळ राना
शिरशिरायत पानान-पाना
शीळ ताचीय मोरपांख
तनमनार भोवंडायत काय ?
मळवा वेंगेत कुपां घिट्टी
याद जावच्यो ताच्योच भेटी
यादियादीनी काळीज फुटून
कुपावरी गळत काय ?
मीर्ग ओलो पावसा झेलो
घर्तरेर शिवरलो
म्हज्याय, मीर्ग ओल्या साळक पाकळ्यां
भोंवर म्होंव चोरीत काय ?
घर्तरेच्या वेंगेभितर
घुस्पलो पावसा शिवोर
जीण म्हजी पानवेल
म्हशींग तो जायत काय ?

अे खडपा

तो निनिळसो दर्या
तांक अितली ताच्या वर्या
अेका खिणांक
कितलींच लहारां प्रसयता
आनी
' चल घोवा सोदी ' म्हणत
अचळय तांकां सोडटा.
ती चंचल लहारां
गुणगुणत वेतात धांवत
निळ्या दर्याच्या
धव्याफुल्ल फेणेरी देगेच्या भेटेक
तांकां तूं अे खडपा
दर्यामदींच रावून
असो कित्याक आडायता ?
तुजेर फुटिल्या लहारांची
अेक देग जाता तुज्या भोंवतणी
तांच्या सपनांचे रगत
तुज्या आंगाक पुसून
पतें नव्या लहारांक झुलयता
सांत जावन
नव्या लहारांक असो फटोवन
कसलो पुरुशार्थ सादता
अे खडपा तूं तांका
असो कित्याक आडायता ?

चान्नी रात

ती रात लजून स्तब्ध अुबी
तिका चान्ने केन्ना पेटलें
तें कळळेंच ना
चान्न्या वेंगेत हुलपतना
अस्तित्व तिका अुल्लेंच ना.
रातीन वावडे चंद्रीम देखलो
पेट्टें चान्ने केन्ना देखलेंच ना
काळखे धारेची शीम हुपून
चान्न्याचो कुंभ रितो
जालो केन्ना कळळेंच ना.

वा देवा !

नजो आसतना
तुज्या देवळाचीं सोपणां
खरशेत-धांपेत चडन
देवळांत आयलें
दाखोवंक तुका
हांव रे तुजें भक्त
संकश्टाकडे झुजूंक मागली
तुजेलाजीं फकत शक्त
पूण वा देवा !
तुजी ही करणी रे कसली
दितना शक्त सांगाताक
संकटाय दिवन
तुवें मान मरे म्हजी कापली.

अे पिशा

अे पिशा
भरसभेत सूतपुत्राक धिक्कारपी
म्हाभारतांतली द्रौपदी जातना
तुवे केन्ना चितिल्लें,
पोक्या दुबावांनी लाशिल्ली
रामायणांतली सिताय
तुका जावचें पडटलें म्हूण.

दी रे नवी जीण

श्रीगणेशा विघ्नहर्त्या सिध्दीविनायका
दी रे दी रे जीण नवी म्हज्या बालका.
खिणयाळ्या सुखाची आस
धरून म्हजे चुकले जायत
म्हजे चुकिची ख्यास्त कित्या
म्हज्या लाडक्या
श्रीगणेशा विघ्नहर्त्या सिध्दीविनायका
दी रे दी रे जीण नवी म्हज्या बालका
म्हज्या शाण्याक तूच चलय
जीणे व्हडे तूच व्हलय
आबय जावन आबय नाशिल्ली
हांब रे अवदसा
श्रीगणेशा विघ्नहर्त्या सिध्दीविनायका
दी रे दी रे जीण नवी म्हज्या बालका

मनीप्लान्ट

मन मातर्येंत रोयिल्लो
म्हज्या उमाळ्यांचो मनीप्लान्ट
दोळेभर पानेला.

★

म्हजे विचार
मनीप्लान्ट - माटवभर पोसविल्लो
म्हजो अुतरां
मनीप्लान्ट - बोटलीन चिडुल्लो.

★

म्हजे जिणेचो मनीप्लान्ट
वर्सा-वर्सांनी वाडत आसा
अुस्तल्ल्या मुळाक मात
बारीक बारीक कुसां

★

म्हजी मनीप्लान्टी जीण
चडटीं वाल
म्हज्या काळजाची सुखाकडे
तुटल्या नाळ

★

अुमळशीकेन
तुज्या माटवांत रिगिल्लो
म्हजो मनीप्लान्ट
थंयच घुस्पला.

मन थतर—बितर

हालीं—

म्हजी नदर थीर

नियाळटा—

त्या आकांत वडाक,

मूळ पोखरुपी ताज्या धोलीक

आनी—

मन थतर - बितर

हुमकळटा

धोलपी वडा वालीक.

तेल नासून

धुंद सकाळ नियाळटना
सांज जाली दारान अुबी
रात ऐन जुवान तरी
रातराणयेक लायल्या धिगी
अुजवाडाचीं किर्णाय मनांत
आंग चोरून लिपल्यां कुशीक
काळजाच्या लामणदिव्याक
तेल नासून जळटा वाती.

अक सुवाळो

अके फांतोडेर कुडीक लागता
कोणा तिसऱ्याची सुलूस
आपालिपाचो खेळ खेळटा
दोळे लजेता सांगूक गुपीत.
सुस्तता कूड, कूड भोगता
सुखदिणे सुवाळे
आवाळे, तोरां, चिचेबोटांचें
लहेंवटयटा जिवेक दुवाळे
मेजता दीस, पुनवे चंद्राची आस
दोळे चंद्रकोरीक नियाळी
तृप्तल्लें मन, हारशेल्ले दोळे
चोरयां नियाळटा तन अुभारी
मळब चिरीत जोगलावती जोगलां
थरथरती धरणी
तानुल्या देखिता धन्यता कूड
बिसरून बाळंत वेणी

अक कळी

अक कळी फांत्यापारार
दंवा पावसान न्हाली
पाकळेन पाकळी तृप्त जाली
जाली चिब ओली
ओलेती तिका सुर्यानि देखली
पाकळेन पाकळी करीत मेकळी

आनी अेक पोर

आनी अेक पोर सपनेता
रस्त्याकडेर गुण्याधडेर
तकली तेकोवन सोंशेता
अुकत्या आंगार फांतोडवारो
मुस्कावरी घुंवघुंवता
आनी आवळून पांय पोटाकडे
अेक पोर सपनेता.

अेक पोर सपनेता
शेंदरी, चादर, अुशापेटो
भाकऱ्यांच्यो दोंगुल्ल्यो
आनी अितलो अितलो शितागोटो
पत्रावळी न्हयच उशटचो
ताटभर ताजोच वाटो
अेक पोर सपनेता.

अेक पोर सपनेता
माया बापायची, आवय - मोग
अपुरबाये भावंडा आनी
तांचे प्रेम, लटीक राग
चुकल्यार कितलेय फावटी तरी
कोणूच थंय दिना दाग
अेक पोर सपनेता.

अेक पोर कोणा खोटेन
घडपडून जालें जागें
भुकेन पोटांत रड्डी कावळे
भंगलें सपन भल्लें हड्डें
अेक पोर जालें जागें
अेक पोर भीकमागें.

अँटमबाँम्बा

जायते जाण अजाण-सुजाण अुलोवन गेले
पूण पंचेचाळीस सालांत जायते जाण भाजून मेले
मड्यांची रास, ना ताच्यो आजय घाणी
म्हूण विसल्ले आमी ती दुखाची काणी
दूद सुकिल्ल्या आवयच्या ओल्या दोळ्यांक पळोवपी
हिरोशिमाच्या पोरा, आयज लोकांक कितें सांगपी ?
आवय-बापूय-भाव-भयणी-शेजारो जळटना
तेंच काळीज आयज रे तुजें कशे हुलपना ?
लाख लाख लोक आयज आसा भुकी
नागडे, रोगी आनी कोण ना सुखी
भूतकाळांतल्यो त्योच खबऱ्यो, त्योच गजाली
तोच दीस, मनीस दुसरे-मडीं तींच आयज जळटलीं
धाकटुल्या त्या बाँम्बान तेन्ना केल्लें सगलें काबार
हजार शक्तीच्या रे बाँम्बा दवरतलो हो रे संवसार ?
अजाण-सुजाण आयजूय खूब अुलयता
सुण्याची शेंपडी रे केन्ना नीट जाता ?
पिशानो कांयच अुरचे ना कांयच अुरचे ना
कांयच साठोवन दवरूं नाकात, दवरूं नाकात
पयशे-मोती-माणकां जातलीं गोबोर
अँटमबाँम्बा आयक ही दुखाची खबर

रात पिशी

नकेत्रांची माळून फाती
अेक रात पिशी
चंद्रिमाक देखीत रावली
लिपून कुपाकुशीक.
मुरगट्टना आपल्याच भितर
भान तिचें सुटलें
नकेत्रांची तुटून फाती
आंगार चान्ने शिपलें.
फांतोडेचेर चंद्रिमाची
व्हट अुजवाडाविणे रीती
आनी रात मात विरगळून
गेली दिसा भेटी.

पळोव नाका देवा

म्हस्काविणे बावली पळय
म्हजी पानवेल
धिगयेविणे बावगली
अपुरबाये केळ
कंवळचा तुज्या हातार बाये
मेथी रंगचेली
मेथी खंयची पिराय तुजी
जोडूंक सोपली
काळजांत लहाशें, तोंडार हांशें
लोकांक लिपयशीत
धुवे म्हजे, नदरेक म्हज्या
कितलें फटयशीत
हांत्र अबरगत आवय तुजो
जल्माक घालपी
दुबळी थाल्ली उजोवंक तुका
मन खंतती
पळोवं नाका देवा अंत
दोगांयचो आतां
सौभाग्य धुवे दी बदला
प्राण म्हजो दितां.

यादी कुपांनो

काळजा मळवार
भरून येवन
धुस्मटावन अुडोवपी
यादी कुपांनो
भितल्ले भितर
धुस्मटतात कित्याक?
घाय दिकांनी येवन
काळीज चिरपी
अतरांची जोगलां
सोसता कित्याक?
धुमसून-धुमसून
चितो मांडिल्ल्या
काळजा कुडक्याक धुवंक
तुमी हड्डें फोडून गळात

ताजम्हाल - अक कबर

चंद्राचें चान्ने
आनी चान्नी रात
आमच्या मोगाक केन्ना लाभली ना
आमचें मोगबियाणे कितललें
कोटी-कोटी किर्णा फाकावपी
सुर्याच्या साक्षीन
तेन्ना तुवें म्हळें
म्हज्या हातान
हालून हात
म्हज्या पावलार
पावल घालशीत?
म्हाका अक
सपन फुलोवंचें आसा
आनी तेन्ना
तुज्या त्या अुतराचेर
म्हज्या सपनांचो
ताजम्हाल बांदतना
म्हाका पिशाक कळ्ळेंना
'ताजम्हाल -
कोणाच्या मड्यार बांदिल्ली
अक कबर म्हूण'

ताणो निदान
तिच्या मर्णा अपरान्त
कवर बांदिल्ली
तुवें मात
तुजें अतर-
पाकाणा फातर म्हण्टनाच
केन्नाच कवर खणली
म्हजी सपनां
जीतेंपणीं पुरूंक
आतां कळ्ळें
म्हजे सयत-
कितलेशेच जाणांच्या
सगनांच्या कवरीचेर
तुजो ताजम्हाल मात
मिरयत दवल्ला
दुसऱ्यांक फटोवंक
दुसऱ्यांक दाखोवंक
'ताजम्हाल' तुज्या मोगाचे प्रतिक म्हण.

हाली अशेंच घडटा

जुस्त अमूक वाजून अमूक मिण्टांक
हाँलांत शेनायेचे सूर वाजतात
आनी जुस्त तेन्नाच कदेली
मनशांनी भरतात.
कसेटीर वाजपी
'शुभमंगल सावधान' चो गजर
आनी पातळ अंतरपाटांतल्यान
अकमेकांक चोरयां तेळपी
व्हंकल-व्हवऱ्याची नदर
हाची हाँलांत बशिल्ल्यांक खंय खबर
हाँलांत आमता तो
साडयांचो चकचक, भांगराचो लकलक
दोट्टी-गोट, तोड्या-पाटल्यांचो
हात नाचयत
नथीचें नाक मुडुीत
ताईवाय-व्हनीबाय सादयत
नाती-गोती जुळयतल्यांची वटवट.

गळघांत माळ घालतना
व्हंकल-व्हव्या आंगार अुठील्लो शिरशिरो
लोकांक दिसू नये म्हूण घडये
तांका गरज नासतना घेराव घाल्लो
तांचो सोयरो धायरो
आनी पयसुल्ल्यान, गच्च बसींतल्यान
खर्शेत-धांपेत-हुमेत आयिल्ल्या लोकांक
आइस्क्रिमान फटोवन
करतात भायरीं.
'शुभमंगल सावधान' चो गजर
भायर लाऊडस्पीकरार आयकूंक येता
आनी हाँलांत मात हालींसरा
अशेंच चलता.

त्यो

अंदू पावस चड पडलोना
तांका ताचे किकींत
तांची पिकावळ वर्सापरस
अंदू चड घसघशीत
दारादारांत, घराघरांत
वाड्यावाड्यार आनी गावांत
शिमिटाच्या रानांतल्या
व्हड-व्हड शारांत.
लालत्रिकोणा घुडी दाखोवनय
पाळण्या गाडी चलत आसा
मार्गार त्यो चकित्याक बसतल्यो कोनशाक
वाडट्या लोकसंख्येची सेवा करपाक
त्योय पिकावळी वाडयत आसात.
वाड्यावाड्यार आतां मिनीबसी वाडल्या
आनी लोकांची चलपाची
संवयूय मोडल्या
रक्तामांसार पोसवल्ली मनशां
हांका चडूच वऱ्याक पडल्यांत.

चंद्रार पावूनय मनीस मानता जातपात
हांच्या सेवेचो मात सगळ्यांक लाव
जावं गरीब जावं श्रीमंत
सगळयाजाणांक सारकेच पाव.
विज्ञ नयुगांतलो मनीस
जरी समजता स्वताक व्हड
त्यो चडूच करतात कर
चोळात मलमां, सोडात धुंवर
दुडवांचो कितलोय करात गोबर
दिसानदिशी मनशापरसय त्यो
ठणठणीत जायत आसात.
हालीं मनीस मनशाक वळखना
गोवटी दावून, फोडून तकल्यो
मनीस करता रक्तपात
मागीर त्योच कित्याक
वसतल्यो ओगी
आयज मनशाकडे सर्त करता
रक्तपिपासू जळाराचीं जात.

आंकवार सपनां

आयज-

जिणेचे हे निमणे रातीं
आयकूंक येता म्हाका
सुण्यान हुयेल मारीत
यमाक दिल्लो येवकार

पुणून-

यमाचें खुमणें
दोळ्यांमुखार येतना
येतात कितलींच खुमणीं
म्हज्या सपनांतल्या
राजकुंवरांचीं
जिणेच्या विसाव्या सोपणार
उक्त्या काळजान
सोबीत फुडाराची
सपना हावें रोयलीं
कल्पनेन राजकुंवराचें
बुजगावणें करून
वंये भितरूच रावली

पुणून-

ह्या निमण्या राती मेरेन
म्हजें पोरसू फुलूंकचना

म्हाका पळोवंक
 कितले आयले
 कितले गेले
 हिशोबूच ना
 बुजगावण्यानी
 पोरसूं भरून
 वंय केन्ना मोडली
 कळूंकचना
 सगळ्यांच्या खर अुतरांनी
 सपनांचें पोरसूं मात करपलें
 तें केन्ना पर्तें फुलचेना
 दिशिल्लें—
 लग्नाच्या ह्या बाजारान
 अेकटो तरी सभागो
 म्हजे गुण पारखितलो
 पुणून जणअेकल्याच्यो नदरो
 फकत रूप सासपिताल्यो
 तांचे दोतीचे तागडेन
 म्हज्या गुणांक मोल उरूंकचना
 आयज—
 जिणेचे हे निमणे रातीं
 भांगराच्या वर्सा
 हांव घुस्पत आसां
 ह्या सपनांनी
 कळून लेगीत
 हीं सपनां आसात आंकवार
 म्हजेवरीच.

ती किळांच

चार वण्टी आनी दारांक
जुमानिनासतना
भायर किावटून आयिल्ली
ती किळांच
वाऱ्या भिरकेर
बाकीचीं बंद दारां-वण्टी चिरीत
न्हिदील्ल्यांच्या कानांत घुस्पली
आनी दार दारांतल्यान
अुजवाड घेवन
सगळे अेकठांय जाले
किळांचिल्ल्या दरवठचार.
थंय गाळींचो शिवोर
आनी धपक्या कणकणी
अेक-अेक किळांच आकांताची.
'पियेला रे, काकूट वावडेची' म्हणत
अुजवाड हातांत घेतिल्लीं
काळखांतली भुतां परतलीं
आनी आपआपल्या
दरवट्याभितर नाच जालीं.
दौपदीक खंय कृष्ण पाविल्लो
घडये पावत कोणूय
म्हूण मारिल्ली किळांच तिणें
पूण बंद दरवट्यांभायर
फुतफुतपी आवाजान
वावडेन आपली किळांच
आपल्या भितरूच जिरयली
सद्दां खातीर.

गिराणाचो गांव

घडये आसुये-
रावणान जेन्ना शिवलिंगाचे कुडके
दिका-दिकांनी मोखले
'ह्या गांवच्या' बायलांनी
'अेक' आपल्या पदरान जिखलें
आनी तेन्ना सावन
'तें' तांचो पदर सोडीचना.
त्या गावांत आसा
आतां 'बायलांचोच माण'
दादले येतात थंय
फकत आसल्यार 'काम'
'काम' आपलें करतात
आनी मेजतात 'दाम'
त्या गावांत लागना नातीं
लागना गोतीं
थंय कोनशाक जाण्टीं
बाज्जेर नेण्टीं
पयशे मेजल्यार
ना कसल्योच वण्टी.

‘त्या गांवच्या’ दर्यागाजेन
तांच्यो किळांट्यो गिळ्ळ्यात
सोसूंक नज जाल्लीं
तांकांच येवन मेळ्ळ्यांत
सोशीत रावतल्यांक मात
रोगानूच पिडल्यांत.
‘त्या गावांक’ गिराणान ग्रासलां
भुकेन लासलां
तांका मुक्ती दिवंक
आतां—
नव्या सुर्याचीं गरज अप्रासल्या.

भ्रष्टाचार, अँक धृतराष्ट्र

चंद्रचान्न्यांत अळंग विरपी धर्तरी
जावंये सूर्यरत जातना
भियेली ताजे खरसाणीक
आनी आसुंये धांपले तिणे दोळे
अंबिकेवरी
मूण जल्मलो हो कुड्डो भ्रष्टाचार.
कुरुचे हे भुंयेंर
शेक गाजोवची अित्सा बाळगुपी
त्या कुड्डयाक
जीण ओपपी लक्ष्मीनूय
बांदली दोळ्यांक फाळी
आनी निर्मित गेलीं दोगांय
पिलावळ नश्टी.

काळख्या मनांत, कुडुचा दोळ्यांत
अुदेल्लीं राजभोगा सपनां
काळखानूच पड्ड्याफाटसून
घडयतालीं अेक अेक कृत्यां
आतां-

ताजीं कुड्डी सपनां
हजारांनी नश्ट्यांच्या
दोळ्यांनी फुटल्यांत
भुंयें कणांकणांत नश्टे ताजे
खंयूय अेकाद्रोच आसता कर्ण
पूण नश्टे दिपकायतात ताकाय
दाखोवन राजभोगा सपनां
आतां-

जळां-थळांत फातरां-मळांत
राज्य त्या कुड्ड्याचें
श्रीकृष्णानच घेवन जल्म
नवें म्हाभारत घडोवपाचें.

आरें रस्त्या

पयरूच भौमानेंस्त मंत्र्यान
माराण लावन
व्हडा दबाज्यान केल्लो
तुज्या अक्तावणाचो सुवाळो
भानी आयज पापया कसो
तुका भिके दुवाळो !
लहाराल्हाराचें आंग तुजें
जशी खरखरीत म्हस्का सांग
आयज कशें आयलें मदींच
येददे मोठे धोंग.
धोंगा पोंदा आसा कितें
लायटी काय अदका पायप ?
सागूक बेठोच असो लजेता कित्याक-
जाता अशें सगळ्याच रस्त्यांक

आंगावेलो डांबरा फात
कोणे दर्जान रे शिद्रलो
ताणे डांबर फारायलें
काय पयशांर हात माल्लो
तुज्या अक्तावणाक रोजां गोणे
आयज कुशीक सगळेच लेणे
दाव्यान तशें अजव्यान तशें
मागीर मदच्यान चलतात मनीस बोंडे
जागजाग्यार फोडांचे
कितलेच स्पिडब्रे कर
गाडयो मनशां फोडांत पडटा
आनी पडटाय भितर बेबदे, दुकर.
आतां रोकडोच गीम सोपून
मीर्ग येतलो
दुवाळे तुजे जाल्यात खर
पावसान पापया तूं अुरत काय मरत
पयलींच तूं कोणाकय धर.

अनाथ

हांव अनाथ; अनाथाश्रमातलो.
म्हाका 'तो' सोडून कोणूच ना.
हांव ताचो; तो म्हजो
आमी दोगुय अकमेकाचे
हांव अनाथ
देखून तोवूय अनाथ:
हांव अनाथ
म्हजे सौंगडीय अनाथ
आमी सगळेच अनाथ
'अनाथ' अश्रमातले.
आमी अनाथ, पोरके
दानी लोकांच्या दुडवार पोसता
तांचेर आमची जीण
आमचो 'अनाथ' आश्रम
तांच्याच दुडवार तगला
आमी सगळे
अंकाच वळेरीतले
'अनाथ' आनी 'अनाथ'.
आमी अनाथ
आमकां पोसपी, चलोवपी
संचालकूय अनाथ
ते दिसाधवळ्या आश्रमाक
खरवडून लिप्प करतात
अनाथांचेर ते जियेतात
देखून तेवूय अनाथ.

तेवूय अनाथ
 काळ्या पैशानी आश्रमाक
 पर्त नटोवपी दानी
 काळ्या पैशांक
 धवें लेवल लावन
 'ते' मान विकतो घेतात
 त्या मानाचेर जियेतात
 अनाथांचेर ते 'नाथ' मेळयतात
 देखून तेवूय अनाथ,
 आमी अनाथ
 आमकां जल्माक घालपी
 तीवूय अनाथ
 तीं लोकांक भियेतात
 लोकांखातीर जियेतात
 ती काळखान भेट्टात
 आनी काळखातूच
 दोगांघच्या काळजाकुडके
 कोयरात पुरतात.
 आमकां जल्मांक घालपी अनाथ
 देखून आमीय अनाथ
 आमकां अनाथांच्या-अनाथांक पोसपी
 आश्रमूय अनाथ
 आश्रम चलोवपी
 सचालकय अनाथ
 संचालकांची पोटाभरपी
 आनीय अनाथ
 आमी सगळे
 अेकाच वळेरीतले
 अनाथ

आमी बेकार

चोराच्या कपालावयलो
चोर हो 'दाग'
केन्ना पुसचना
तशेच-
आमच्या नशिवांतलें
'बेकारी'चें
हें कट्टरें दळडीर
अजून सुटचना.
'आमी हेंवूय करतले
आमी तेंवूय करतले
आमच्या पांयार अुबे रावून
सुख हातान झेलयतले'
अश्या अुतरांनी
आमच्यो सपनकळयो
फुलवपाच्या नेटार
आमच्या पोशिदचांच्या
बोल्सांक पडटल्या चेपणांचे
व्हडशें कांयच दिसलेना
हेवूय आनी तेंवूय करून
पोसून तांका
घर सांबाळटले
ह्याच पोक्या नेटार
आमी चलत आसले
मेळील्ल्या डिग्री मेडलांक
घट्ट धरून जिणेची सोपणां.

पूग ज्या अप्रुपान
 डिग्-यांच्या नाडघार
 पयलो अर्ज केलो
 त्योच अप्रुपी डिग्-यो
 आतां कोयरश्यो
 पतें - पतें अर्ज करुंक
 पतीं - पतीं अगडलीं
 म्हूण जावयेत
 सर्टिफिकेटीर जाग-जाग्यार
 कपयो गेल्यात
 पूण आमच्या हातांतली
 'अप्लाय अप्लाय
 नो रिप्लाय' ची
 कट्टी मात अजून
 सुटूंकना
 नोकरेची भीक
 कट्टेंत अजून पडूंक ना.
 घरच्यांचे थोमणे
 आनी-
 जागो ना, मागीर पळोवया
 म्हण्टल्यांची
 फुकी नुथी पचयत
 रितें कट्टेकडे
 दोळे लागल्यांत
 सपन फुलोवंक आशिल्ले.

आमी गा आतां
आमच्या भावनासयत
सुके करड जाल्यात
गोबर जावंक
अेका फसका काडयेची गरज
तरीय
सुकिल्या सपन कळयेची
अेक पाकळी
तेळटा वाट
आशावादाच्या दडकेची
घडये बेकारीच्या
खुरसार मारून सुकिल्ल्या
आमच्या सपनांचे रगत
ते दडकेन
पते व्हांवत शिरंतरानो
हेच अेके आशेन
ह्याच आशावादाक
वेग मारून
तेलाविणे चरचरपी वातशे
आमी बेकार
नोकरेविणे
जियेवंक धडपडटा

कवनां

मनकुळागराक
पांचवो चार चंवर येवंचो म्हूण
मोगपावसाची वाट पळयतालें
पूण बदलाक
तुज्या उतरांचे जोगूल
कुळागर लासयत गेलें.

गडगड-तडतडासयत
घोग्यांनी पावस शिवरता
आनी मागीर तृप्त-तृप्त
दोगांय-
धर्तरी आनी मळब.

म्हज्या देहाच्या
मन पोनेळांत
यादींचो घोगो
आनी दोळ्यां
दुकां कोण.

चंद्रान दळ्ळें
नकेलांनी चाळ्ळें
धर्तरेर चान्न्याचें
पीठ हें गळ्ळें.

ते रातीं
आंगात पेट्टकच नकेवां
हांव मळव जातलें
आनी तूं
मळवांत भोवपी चंद्रिमा.

★

जिणे वाटेर
मनांत काळोख
पूण -
दोळ्यांत मात
उजवाड फुटला
आतां दोळे
मन सांसपितले.

★

म्हज्या देह मळवार
तुजें स्पर्श जोगूल
दोळ्या-गालार लज रिमझिमता
मनांत गायता कोगूळ.

★

मना रेंवेवयलें
सपनघर सुपुल्लें
नशीब ल्हारार व्हांवलें.

आपल्या उतरापावसान
तिचे इंद्रधनु जिणेतले
सपनरंग ताणे शिपडायले
तेन्ना तिचे भितर वोंठखडपानी
उतरां लहारां शिरकलीं
काळ्या-निळ्या दोळ्यां दया
खारी झर झिरपली.

★

तिचीं बंद जरी दोळ्यां दारां
शिरशिरता दुकां पावस
मलप्याच्या पावळेतल्यान
यादी जोगलां मारून
काळीज तिचे
हुंडकेता वोंठातल्यान.

★

हाताक मेळनाशिल्ल्या
अकाच चंद्रयादीन
हांव आकूळ पिकूळ
तुजीं कितलीच नकेन्नां
तुजी चड काकूट.

★

चीररं करून मुंयेक चिड्डून
तडफडपी तिका पळोवन
तो खदखदून हांसता
आनी तेन्नाच ताची
वळख पट्टा.

इगर्जीची घांट कशी
म्हज्या काळजांत घांट वाजली
टण्ण S S टण टण
टण्ण SS टणटण
हांवे काळजाक विचाल्लें
कोण मेलो ?
काळजाची जाप,
'मोग'.

★

गडगड तटतट नासतना
काळखे कुपांविणे
भर वोतांत रिमझिमपी
माकडा पावसावरी
हे मृत्यू
म्हजेय जिणेंत तूं
अचकीत यो.

★

काळ्याकिट्ट काळखान
भियेनासतना रावपाक
उजवाडाचो सांगात मेळ्ळो
तेन्नाच कळ्ळें,
भुरगेपण सोपलें

नयना आडारकार - पयलीच्यो
नयना सुर्लकार. आपल्या मन-
मेकळ्या सभावान आनी प्रसन्न
व्यक्तित्वात आपली खाशेली
सुवात निर्मुवपी नयना, उद्योगाच्या
मळार तशेच कवितेच्या मळारूय
फाटीं रावत्योनात.

‘प्रतिमा’ हो तांचो पयलो
काव्यसंग्रह.

प्रतिमा, आमचे भोवतणी घडपी गजालींची सावळी वा
रुपकार - एका समर्थ लिखणेन उखलून धरला. दर एक कवन
वाचतनाच लक्षांत येता हातूंत तथ्य आसा, न्हय हे सत्य. दर
दिसा आमचे नदरेक येवपी फकत तें कोणें उतरांनी बांदले ना.
नयनान पोटतिडकीन बरयल्ल्या ह्या प्रतिमांचो उपयोग जालो,
आनी आमच्या भोवतणची जीण इल्लीतरी सुदारली. तरूच
प्रतिमांचे सार्थक जालें म्हणपाचें. पूण अशें खरेलेंच घडत
न्हय? काय ह्यो फकत कविता म्हणून वाचून आमी वोगी
रावतले ?